

KALLIOKIIPELILYN FENOMENOLOGIAA

Timo Klemola

Kirjassa: Vehkavaara, T., Mäkelä P, (toim): Martti Kuokkasen juhlakirja 1998. Tampereen yliopisto.

Liikunnanfilosofia voi olla käsiteanalyttistä, jolloin sen tuloksena on syventynyt ymmärryksemme joidenkin liikuntaan liittyvien *käsitteiden* ja niiden suhteiden luonteesta. Liikunnanfilosofia voi olla myös liikuntakokemusten filosofista analyysia, jonka avulla voidaan nostaa esiin näiden *kokemusten* keskeisiä rakenteita. Tässä tapauksessa luonteva metodologinen valinta on fenomenologinen menetelmä. Fenomenologiassahan keskeinen pyrkimys on päästä lähelle ihmisen kokemusta ja kuvata sen olennaisimpia piirteitä. Siksi onkin luonnollista, että tehtäessä liikunnan fenomenologiaa, tutkijalla tulee olla oma kokemus tutkittavasta ilmiöstä, jota hän analysoi.

Teen tässä artikkelissani kalliokiipeilyn fenomenologiaa. (1) Tämä ei pyri olemaan mikään lopullinen kalliokiipeilyn fenomenologinen analyysi (2), vaan ennemminkin ensimmäisiä huomioita aiheesta. Tavoitteeni on tarjota esimerkki siitä, mitä fenomenologinen liikunnanfilosofia voisi olla

Tarkasteluni etenee neljän vaiheen kautta. Aluksi kuvaan kiipeilykokemusta. Toiseksi otan tästä kokemuksesta lyhyesti esiin sen keskeiset piirteet. Kolmanneksi esitän lyhyin vedoin sen filosofisen taustan, johon aion perustaa tulkintani. Tässä tapauksessa eksistenssifilosofian. Neljänneksi ja lopuksi tulkitsen kiipeilyn kokemuksellisia ytimiä eksistenssifilosofian näkökulmasta. (3)

I

Tarkistan valjaiden kiinnityksen, solmun ja vilkaisen ystävääni, joka toimii varmistajana köyden toisessa päässä. Okei. Kaikki on valmista. Voin lähteä.

Ensimmäiset metrit sujuvat tottuneesti. Kallioon on muodostunut syvä viisto leikkaus, johon on helppo tarttua. Katse löytää helposti otteet. Siirrän oikean jalan ylös kuin pienelle askelmalle ja otan vasemmalla jalalla heikomman kitkaotteen. Ojennan jalkani suoriksi pitäen lantioni lähellä kallionseinämää. Seuraava oikean käden oten ei ole niin hyvä, mutta kun painaa peukalon etusormen päälle, se pitää kyllä. Vasemman käden kolme voimakkainta sormeaa etsivät tilaa kapeasta pystyraosta, löytävät halkeamasta pienen levennyksen ja tarttuvat siihen. Nyt painopisteen voi siirtää helposti oikean jalan varaan ja siirtää vasen jalka ylös tukevalle, noin kolmen sentin tasanteelle. Painon siirto vasemmalle ja työntö jalalla ja veto kummallakin kädellä. Yritän pitää käteni mahdollisimman rentoina ja käyttää vain jalkojen voimaa.

Otteet eivät ole aivan ilmeisiä. Etsin katseellani seuraavia mahdollisia otteita. Käyn nopeasti mielessäni läpi useamman vaihtoehdon. Sitten huomaan pienen halkeaman oikealla alhaalla, johon voi asettaa oikean jalan. Ongelma ratkeaa.

Otan oikealla jalalla tukea noin sentin levyisestä halkeamasta. Ravistan vuorotellen käsiäni, jotta ne eivät väsyisi. Seinämä on koko matkalta noin kymmenen astetta ulkoneva, joten lepoa on turha toivoa. Työnnän vuorotellen kummatkin käteni selässäni riippuvaan magneisumpussiin. Valkoinen magnesium kuivattaa hien sormenpäissä ja otteet tuntuvat heti tukevammilta.

Kiipeän nopeasti muutaman metrin niin kuin äsken suunnittelin. Reitti on osittain tuttu. Se ei ole kuitenkaan helppo, koska tunnen pulssini hakkaavan jo toistasataa. Aurinko paistaa etelästä ja tunnen sen lämmön selässäni. Pieni pisto vasemmassa kämmenpohjassa ennakoii ongelmia. Ravistan kättäni ja venytän sormia taaksepäin kalliota vasten. Pistävä tunne katoaa. Edessä on noin kolmen metrin poikkikulku, josta olen pudonnut useasti. Nyt tekniikka ja otejärjestys pitäisi olla selvä. Silti tunne sisälläni on outo, odottava. On edettävä rauhallisesti askel askeleelta.

Nostan vasemman jalkani kielekkeelle pitäen kiinni kummallakin kädellä kapeasta pystyraosta. Siirrän hitaasti oikeaa kättäni oikealle kunnes se tavoittaa seuraavan pystyhalkeaman. Ote tuntuu tukevalta. Nojaan painopisteeni vasemmalle ja hivutan kumpaakin jalkaani hitaasti oikealle. Tartun oikealla kädelläni viisi senttiä alemmaksi, jossa ote on vielä tukevampi. Hyvä. Tähän asti hyvin.

Nojaan voimakkaasti vasemmalle ja pujotan hitaasti vasemman käteni pääni ja kallion välistä oikean käden yläpuolelle. Kaksi ensimmäistä niveltä mahtuu rakoon ja ote tuntuu hyvältä. Siirrän jalkojani vuorotellen oikealle nojaten samalla painopistettäni koko ajan vasemmalle.

On seisottava aivan tossujen kärjillä niin, että miltei koko jalkaterä riippuu tyhjän päällä. Tasapainoa on muuten mahdoton pitää. Etsin oikealla kädelläni seuraavaa oikealla olevaa rakoa. Se löytyy helposti. Kun siirrän painopistettäni vähän oikealle, oikea jalka lipsahtaa. Pelästyn, kädet jäykistyvät ja tarttuvat lujempaa, huomaan valjaisiini kiinnitetyn köyden heilahtavan kasvojeni vasten, jalan luisu pysähtyy ja jalka jää päkiän varassa lepäämään aivan kielekkeen reunalle. Tilanne hallinnassa. Ei hätää. Olin siirtänyt jalkaotteeni liian pitkälle koko jalkaterälle.

Nyt rauhallisesti. Siirrän oikean jalan huolellisesti kielekkeen ja sivuseinämän kulmaukseen, jossa sen ote tuntuu varmemmalta. Vielä vasemman käden siirto halkeamaan oikean yläpuolelle, vasen jalka lähemmäksi, sitten oikea käsi sivuseinästä riippuvan lohkarin ylärakoon, jossa on iso kahva. Painopiste lähtee vähän hallitsemattomasti heilahtamaan oikealle, mutta vasen käsi on jo tarttunut kahvaan oikean käden rinnalta. Pieni hypähdys ja jalat ovat tukevalla maalla seuraavalla pienellä kielekkeellä.

Poikkikulku on selvitetty.

Sähköinen tunne, jonkinlainen hallittu pelko viipyy vielä kehossani. Keho ei ikään kuin tiedä sitä, minkä mieli tietää: kaikki on ehdottoman varmaa, mitään vaaraa ei ole. Valjaistani kulkee köysi jyrkänteen yläreunalla kasvavaan mäntyyn kiinnitettyyn sulkurenkaaseen ja siitä edelleen alas ystävänä valjaisiin, jossa hän varmistaa kiipeämisen kahdeksikon muotoisen jarrulaitteen avulla. Jos lipsahdan alas, putoan vain metrin, jolloin köysi kiristyy ja jään ilmaan riippumaan.

Jatkan kiipeämistä. Paikkaa, jossa viivähdin hetken, kutsutaan lepoaikaksi. Minulta se tuntuu vievän voimat käsistä. Hyvää asentoa ei saa, koska seinämä on ulkoneva. Jalat ovat tosin tukevasti

tasaisella kielekkeellä ja kädet ovat leveässä raossa, mutta paino on koko ajan osittain sormien varassa. Ravistan nopeasti sormiani, käytän käteni vuorotellen magnesium pussissa ja jatkan.

Noin kahdenkymmenen metrin korkuisesta kallioseinästä jäljellä on enää viitisen metriä, mutta vaikeinta. Edessä on tämän reitin niin sanottu kruksipaikka. Edellisenä päivänä yritin sitä kuusi kertaa ja putosin joka kerta. Tänään ystäväni kiipesi sen ja löysi paremmat otteet. Yritän matkia hänen otejärjestystään. Reitti seuraa ylös asti johtavaa pystyhalkeamaa, joka paikoitellen kapenee niin ohueksi, että sormia ei saa tungettua väliin ja joissakin kohden levenee niin, että rakoon voi työntää jalan.

Yritän muistella otejärjestystä ja päätän, että en käytä vasemmalla olevaa houkuttelevaa otetta, jonka vuoksi edellisellä kerralla jouduin aina vaikeuksiin. Muista pysyä pystyhalkeamassa! Voima sormissani alkaa vähetä. Katson nopeasti valmiiksi seuraavat askeleet. Siirrän vuorotellen käteni halkeaman levennykseen käden selät vastakkain niin, että oikea käsi työntyy syvemmälle ja tukee selällään vasemman käden sormien otetta. Nojaus vasemmalle ja oikea jalka ylös. Sitten veto käsillä ja työntö oikealla jalalla, oikea käsi kurottaa otteen kapealta tasanteelta ja vasen siirtyy sen viereen ja vasemman jalan kärki painautuu pieneen painaumaan vasemmalle. Otteeni eivät ole tukevia vaan joudun ponnistamaan kaikki voimani että pysyn seinämässä. Asenossa ei voi viipyä kauaa. En täysin luota vasemman tossunkärjen otteeseen ja kannattelen liikaa painoa käsilläni.

Nyt oikea jalka vähän ylemmäksi.

Hyvä. Onnistui.

Sitten oikean käden ote syvältä halkeamasta, jossa sormenpäät tavoittavat pienen kyhmyn ja käpertyvät sen taakse. On nojattava hieman oikealle ja siirrettävä vasen jalka pienelle nypylle noin puoli metriä ylöspäin. Tätä otetta en ollut löytänyt aikaisemmin. Jalka tarttuu siihen hyvin. Oikea jalka ylös rakoon. Vasen käsi pystyhalkeamaan vasemmalle, ote kolmen sormen päällä ja veto käsillä ja työntö oikealla jalalla. Vasen jalka ylös pienelle tasanteelle ja oikea perässä.

Vaikein paikka on selvitetty. Vasemman käden sormien ote ei tunnu tukevalta.

Vielä pari metriä.

Tasapaino on herkkä ja melkein horjahdan oikealle. Siirrän oikean jalan pystyhalkeman yli oikealle, jossa on hyvä parin sentin tasanne. Voimat sormista alkavat hiipua ja otteet tuntua epävarmoilta. Vielä vasen käsi oikean yläpuolelle pystyhalkeamaan, vasen jalka myös oikealle, oikea käsi oikealla reunassa olevaan kahvaan ja painopiste oikealle jalalle ja työntö. Vielä on etsittävä paikka vasemmalle jalalle ja se löytyy pystyhalkeamasta. Kipeilytossun kärki tavoittaa pienen epätasasuuden raosta ja juuttuu siihen. Se riittää. Ponnistus ja oikea käsi ylös seinämän yläreunaan ja vasen rinnalle. Jalat tukevampaan paikkaan ja reitti on tehty.

Vau! Mikä tunne.

II

Kiivetessä kokemuksiaan ei analysoi. Ei ole aikaa eikä tarvetta. Mielen on oltava tyyni ja keskitetty vain kiipeämiseen. Muuten vaikeaa reittiä eteneminen on mahdotonta. Mielen hallinta on yhtä tärkeää kuin kehon taito. Mieli on pingoittuneen keskittynyt. Vaikeassa paikassa kiipeilijä ei kuule alhaalta huudettuja hyviä neuvoja, hän vain kiipeää ja tekee parhaansa. Hän liikkuu tässä ja nyt. Hän liikkuu kykyjensä ylärajalla. Hän tietää sen ja se synnyttää hänessä monia tunteita. Hän tuntee outoa riemua ja vapautta kiivetäessään ylös seinämää, joka joskus näytti hänestä mahdottomalta. Hän kokee hetkiä, jolloin hän hallitsee täydellisesti elämäänsä.

Hän kohtaa kallioissa, metsissä, joissa ja järvissä, joista ne kohoavat Luonnon niin läheltä, että se pakottaa häntä katsomaan myös itseään silmiin. Kiivetessään hän konkreettisesti luovuttaa vastuun hengestään ystävänsä käsiin, joka varmistaa hänen nousuaan köyden toisessa päässä. Toisen on oltava luottamuksen arvoinen. Panoksena tässä vakavassa leikissä on elämä. Tämä panos on kuvitteellinen siinä mielessä, että ystävä ei tietenkään koskaan lakkaa varmistamasta nousuani ja välineet on valmistettu huolella ja yksilöllisesti testattu kestämaan tuhansien kilojen voimia. Mutta tietoisuus kuoleman mahdollisuudesta on läsnä. Mieli ei voi lakata pohtimasta mahdollisuuksia, eikä sen tulekaan lakata, koska tämä pohdinta on turvallisen kiipeämisen tae. Tämä spekulatio synnyttää myös tunteen täydellisestä vapaudesta ja täytenä virtaavasta elämästä. Elämäni on täyttä ja vapauteni on täyttä vain silloin kun tunnen, että kuolemanikin on hallinnassani.

Kehon hallinta, otteiden tuntu käsissä ja jaloissa, ainutkertainen kokemuksellinen kuvio, jota kudon kiivetessäni on kuin kirjoittaisin runoa kehollani. Se on runoa siksi, että se koskettaa elämän perusrakenteita, merkityksiä, jotka jollain omalaatuisella tavalla tulevat näkyviksi samalla, kun sormeni etsivät tukevaa otetta ahtaista halkeamista, kun takerrun kallioon tukevasti, jotta en kaatuisi selälleni.

Tämän runon teemoja ovat *luonto, kuolema, luottamus, pelko, toinen, taito, vapaus, itsensä katsominen, väline, ilo, täydellinen keskittyminen, elämä.*

Kiinnittyessään kallioon syvän kuilun yllä kehoni on takertunut maailmaan kiinteämmin kuin koskaan.

Minä olen läsnä siinä hetkessä kokonaan. Minä olen kehoni.

III

Jos haluamme saada edellä kuvaamiini kokemuksin järjestystä, ymmärtää niiden merkitystä elämässä, on turvauduttava siihen filosofiaan, jossa inhimmillinen eksistenssi asettuu filosofin tarkastelun kohteeksi. Seuraan tässä lyhyesti eksistenssin filosofien, Jaspersin, Heideggerin ja Sartren jälkiä niin kuin se teemani kannalta on olennaista.

Soren Kierkegaardista lähtien ihmisen autenttista, varsinaista olemista on kutsuttu eksistoinemiseksi. Ihminen voi olla olemassa tai hän voi eksistoida. Pelkkä olemassaolo viittaa tässä siihen, miten

jokapäiväinen minämme elää roolien, varjojen ja peittojen suojassa ja välttää katsomasta sitä, mikä elämässä on olennaista: vapaus, toinen ihminen, kuolema, transsendentti, itseksi tai ihmiseksi tuleminen. Nämä ovat kaikki eksistenssifilosofian keskeisiä teemoja.

Ihminen on projekti, joka tilanteeseen sidotuissa vapaisissa valinnoissaan itse asettaa elämänsä. Hän luo elämänsä kuin taiteilija taideteostaan. Hän on heitetty maailmaan, joka on olemassa jo ennen häntä ja asettaa hänen elämänsä puitteet. Mutta hän on itse vastuussa siitä, millaiseksi teokseksi hänen elämänsä muodostuu, voiko hän kuolemansa hetkellä katsoa taakseen ja todeta eläneensä hyvän elämän.

Karl Jaspersille eksistenssin olemukseen kuuluu sen jatkuva pyrkimys ylittää rajansa: kohti itsenä olemista, kohti toista, kohti transsendenttia. Se on pyrkimystä autenttisuuteen.

Heidegger on elävästi kuvannut *Sein und Zeit* -teoksessaan niitä jokapäiväisyyteen liittyviä rakenteita, jotka asettuvat jatkuvasti varsinaistumisprosessimme tielle. Jokapäiväisyydessä luovutamme vastuun elämästämme muille tekemällä, puhumalla ja ajattelemalla niin kuin muutkin. Toimintamme ei synny omasta itsestämme, vaan siitä, miten muut meidät määrittelevät. Kenen Tahansa, *das Manin*, vetovoima pitää meidät kaukana itsestämme. Tässä epävarsinaisessa olemisen tavassa puhe olennaisesta muuttuu löpöttelyksi, halu nähdä ja ymmärtää uteliaisuudeksi. (4)

Sartre kuvaa samaa ilmiötä *L'être et le néant* -teoksessaan puhumalla huonosta uskosta (*mauvaise foi*). Eläessämme huonossa uskossa kätkemme itseltämme vapautemme. (5)

Sartren filosofia ei ole inspiroivaa, koska hän ei näe kovin pitkälle. Vaikka hän puhuu paljon vapaudesta, hän määrittelee ihmisen kuitenkin niin, että hänen ei ole mahdollista varsinaistua, tulla ihmiseksi. Sartren ihminen on tuomittu elämään huonossa uskossaan. Niinpä Sartren eksistenssifilosofia on ennemminkin oire kuin lääke.

Sen sijaan esimerkiksi Heidegger ja Jaspers kuvaavat ihmisen varsinaistumisprosessia sattuvasti.

Jaspersille eksistenssi ei ole mitään, minkä voisimme täysin tietää. Eksistenssi on mahdollisuutemme, jonka voimme kokea. Ihmisen autenttisuus voidaan saavuttaa vain eletyssä kokemuksessa, itseksi tulemisen prosessissa. Olen aina enemmän kuin voin itsestäni tietää.

Eksistenssiä voi vain valottaa (Eksistenzerhellung). (6) Sen yhteydessä esiintyy sellaisia ilmauksia kuten vapaus, päätös, historia, ikuisuus, mutta ne viittaavat kokemuksiin, joilla ei ole yleistä, kaikille tuttua merkitystä. (7)

Heideggerilla kuolema yksilöi ihmisen itselleen ja ravistelee hänet irti *das Manin* todellisuudesta. Ihminen on kohti kuolemaa oleva (*Sein-zum-Tode*). Jaspersille tärkeitä ovat nk. rajatilanteet (*Grenzsituation*), jotka ovat hetkiä, jotka ovat enemmän kuin pelkkä olemassaolo.

Jaspers katsoo rajatilanteiksi, kuoleman, kärsimyksen, taistelun ja syyllisyyden. Ne ovat kokemuksia, joissa järkeni törmää ehdotomaan rajaan kuin seinään. Rajatilanne ei ole älyllinen käsite. Se vittaa siihen, että joillakin elämäni tilanteilla saattaa olla minulle sellainen syvä merkitys, että sitä ei voi käsitteellisesti ammentaa tyhjiin. Tämä syvyys liittyy itsessäni olevaan mahdollisuuteen saavuttaa eksistenssi. Rajatilanne viittaa tähän sisäiseen mahdollisuuteeni. (8)

Rajatilanne siis näyttää minulle mahdollisuuteni eksistenssiin. Olemassaolosta eksistenssiin siirtymisen Jaspers esittää hyppynä. Tämä tarkoittaa eksistenssini valaistumista. Eksistenssini valaistuminen terävöittää herkkyyttäni sille, mikä on olennaista ja mikä ei, mikä on aitoa ja mikä ei.

IV

Liikunnassa, urheilussa, pelissä ja leikissä elämä tiivistyy kohdallani. Kokemukseni ovat intensiivisiä. Lyhyessä ajassa koen paljon: riemua, masennusta, vapautta liikkua, kehoni hallintaa, kivun synnyttämää kärsimystä.

Liikunta ja urheilu, peli ja leikki muodostavat oman maailmansa, jossa on mahdollista hetkeksi irtautua elämän jokapäiväisistä sidonnaisuuksista. En nyt puhu siitä liikkumisen tavasta, jossa tavoitellaan voittoa hinnalla millä hyvänsä, jolloin liikkumisen todellisuus käy sitovammaksi ja ahdistavammaksi kuin arkipäiväisinkin elämä.

Puhun niistä kehollisiin projekteihimme liittyvistä maailmoista, joissa *das Manin* vetovoima ei ole saanut otetta.

Kiipeilyn maailma voi olla yksi tällaisista. Sellainen on myös aidon leikin maailma ja ne liikuntaan liittyvät maailmat, joissa liikutaan ilman voiton pakon luomia panoksia.

Puhun nyt kuitenkin kiipeilystä.

Kiipeilijän mahdollisten kokemusten verkko on monitasoinen ja monitahoinen. Monasti nämä tasot kuitenkin koskettavat filosofiselta kannalta sitä, mikä on olennaista.

Fenomenologiassa puhutaan olemuksennäkemisestä (*Wesenschau*). Olemuksilla tarkoitetaan niitä kokemuksen keskeisiä rakenteita, joiden ympärille muut kokemukset ikään kuin kerääntyvät. Olemus on kokemuksellinen ydin, jonka intuitio voi paljastaa. Kun seuraavaksi otan tarkemman katseen alle joitakin kiipeilyyn liittyviä keskeisiä kokemuksellisia rakenteita, ovat ne fenomenologian kielellä olemuksia.

Kysymyksessä on intuitiivinen analyysi, jossa oman kokemukseni perustalta pyrin paljastamaan sen, mikä kiipeilykokemuksessa on olennaista. Näin ollen fenomenologista menetelmää, sen kohdetta ja tekijää ei voi erottaa toisistaan. Olemusten paljastaminen vaatii tuekseen tulkintaa. Tulkintani perustana käytän siis eksistenssifilosofiaa.

V

Ensimmäiseksi kiipeilijä joutuu kohtaamaan pelon. Pelko on pohjimmiltaan aina **kuoleman** pelkäämistä. Ja rajallisuutemme on seikka, jonka naamioimme perusteellisimmin. Myös pelkomme

me naamioimme ja teeskentelemme että emme pelkää. Mutta kuolemanvaarassa pelko on aina läsnä.

Kiivetessäni kymmenien, ehkä satojen metrien korkeudella kallion senämässä sormenpäitteni ja kiipeilytossujeni kärkein varassa - vaikkakin turvaköyden varmistamana - koen omalaatuisen pidätetyn ja hallitun pelon tunteen. Se on tunne pelosta, joka on ikään kuin padon takana valmiina syöksymään esiin, jos en pidä sitä tietoisesti hallinnassa. Kokemuksen kasvaessa tästä pelon hallinnasta tulee tosin automaattisempaa. Se liittyy mielen keskittämiseen kiipeämistapahtumaan. Kun mieli keskittyy täydellisesti tekemiseen, se on luonnollisella tavalla tekemisestä täysi, eikä sinne mahdu mitään muuta. Näin pelkokin pysyy kiipeilijän hallinnassa.

Pelon hallinta on olennainen kiipeilykokemus siksi - niin kuin jo totesin - että se viittaa kuolemaan.

Jokapäiväisessä elämässämme elämme maailmassa, jossa kuolemaa ei ole, tai jos se on, se ei kuulu meille. Mediatodellisuus luo jatkuvasti illuusiota ikuisesta nuoruudesta. Elokuvatähdet pyrkivät pysymään nuorina ja kauniina vielä kuolemansa partaalla. Epävarsinaisessa olemisen tavassa kuolema ei koske minua. (9)

Kiipeilykokemus paljastaa meille monia olennaisia varsinaisen elämän tasoja. Paljastamisella tarkoitan sitä, että se ikään kuin luo valoa, kohottaa esiin pimeydestä tietoisien tarkastelumme alle sellaisia elämän perusasioita, joita epävarsinaisessa olemisessämme pyrimme välttämään.

Vaikka kiipeily on turvallista, turvallisempaa kuin vaikkapa autoilu, se vie meidät Jaspersin termiä käyttäkseni rajatilanteeseen: oman kuolemani mahdollisuuden äärelle. Kiipeilyyn liittyvä turvajärjestelmä, köysi, ankkurit, sulkurenkaat, toinen kiipeilijä köyden päässä, ei riitä vakuuttamaan *kehoamme* siitä, että kuoleman läsnäolo on enemmänkin teoreettinen mahdollisuus. Emme halua pudota korkeuksissa, tyhjän päällä vain köyden ja ankkurien varaan, vaikka tiedämme että ne pitävät. Siksi kiipeämme äärimmäisen keskittyneesti jokaiseen otteeseen huolellisesti keskittyen.

Haluan korostaa, että kun puhun kuoleman läsnäolosta kiipeilyssä, on huomattava, että sen olemisen tapa on potentiaalista olemista. Se on olennainen mahdollisuus. Ei sen enempää - mutta ei sen vähempäkään.

Tähän kokemukseen liittyy syvä **vapauden** tunne. Tunne siitä, että hallitsen elämäni juuri sillä hetkellä täydellisesti. Vapauteni on täydellistä silloin kun tunnen hallitsevani myös kuolemani. Samasta syystä kilpa-autoilijat tai laskuvarjohyppääjät kuvaavat kokemustaan terävöityneeksi vapauden tunteeksi. Laskuvarjohyppääjä voi niin halutessaan jättää varjon aukaisematta, formulakuljettaja tehdä tahallisen virheen. Näin he eivät tee, mutta kokemuksessa läsnäolevana valinnan mahdollisuutena se syventää vapauden kokemustamme. Jokapäiväisessä elämässämme valintamme tuntuvat rajoittuvan ykkös- tai kakkoskanavan, maidon tai kerman, ulosmenemisen tai sisälläpysymisen välille.

Kiipeilykokemus on jatkuvasti läsnäolevaa radikaalia valintaa, jossa valitaan toisaalta symbolisesti, mutta myös kokemuksellisesti elämän ja kuoleman vaihtoehtoista intensiivisesti elämä.

Elämme maailmassa, jossa joudumme jatkuvasti antamaan elämämme **teknologian** käsiin. Ajaessamme autolla sataa kilometriä tunnissa, lentäessämme lentokoneella, noustessamme kymmenkerroksisen talon hissiin tai asuessamme ydinvoimalan naapurissa henkemme on hyvin konkreettisella tavalla teknologian huostassa. Jos se päättää pettää, mekin lakkaamme olemasta.

Tulemme kuitenkin hyvin harvoin tästä suhteesta tietoiseksi, koska elämäämme ylläpitävään teknologiaan liittyvä vaara on hyvin peitossa ja se pyritään pitämäänkin sellaisena.

Kiipeilijä joutuu tietoisesti pohtimaan suhdettaan teknologiaan. Kiivetessään hänen henkensä riippuu köyden, valjaiden, sulkurenkaiden ja muiden välineiden kestävyyydestä. Tämä riippuvuus on hänelle kuitenkin täysin paljaana. Siinä ei ole mitään epäselvää tai peitettyä. Autolla ajaessamme voimme miltei nukahtaa auton hiljaisesta kehräyksestä ja painaa turvallisen oloisesti sekämme pehmeää istuinta vasten, vaikka vauhtimme on pienenkin virheen sattuessa tappavaa.

Kiipeilijälle nukahtamisen vaaraa ei ole. Hän tarkastaa huolellisesti välineensä ennen kallioille nousuaan, hylkää köyden tai slingin, joka on vioittunut. On huikaiseva kokemus ensimmäistä kertaa laskeutua alas kallionsenämää köyden ja omien käsiensa varassa. Tieto, että köysi ja kaikki välineet on mitoitettu kestämaan kahden tai kolmen tuhannen kilon painon, ei lohduta. Tieto ei auta tilanteessa, jossa tätä tietoa on testattava omalla keholla ja hengellään. On tehtävä tietoinen päätös luottaa köyteen ja muihin välineisiin. Tämän päätöksen tekeminen on aluksi vaikeaa ja sen joutuu tekemään jokainen kerta. Harjoituksella päätöksen tekeminen helpottuu, mutta silti se pysyy tietoisena päätöksenä. Tietysti tätä päätöksen tekoa helpottaa tieto siitä, että välineet on yksilöllisesti testattu ja välineiden ei normaalissa käytössä tiedetä pettäneen jne.

Edellä kerrotun valossa on helppo ymmärtää, että kiipeilijä hoitaa välineitään huolellisesti. Hän ei voi laiminlyödä köyttään yhtään enempää kuin omaa kehoaan, sillä kiipeillessä välineet ovat osa hänen kallionsenämän halkeamiin, ankkureihin, solmuihin ja sulkurenkaisiin laajennutta kehoaan. (10)

Kiipeilijä ei joudu **luottamaan** vain välineisiin vain myös omaan tekemiseensä: siihen, miten hän solmiaa köyden, miten hän asettaa ankkurit ja muut turvajärjestelmään liittyvät osat. Hän joutuu luottamaan myös toiseen ihmiseen, joka varmistaa hänen kiipeämisensä köyden toisesta päästä.

Kun käytän sanaa luottaminen, niin tarkoitan sellaista luottamusta, jolle kuolema asettaa perspektiivin. Kun sanon näin, minulle tulee jälleen tunne siitä, että korostan liikaa kuolemaa, koska tosiasia on että kalliokiipeilu on turvallinen harrastus. Mutta tämä ei ole ristiriidassa sanomani kanssa. Laji on turvallinen silloin kuin kaikki sen osatekijät tehdään huolella. Kiipeily on hengenvaarallista jos käytetään kuluneita välineitä, solmuja ei solmita huolella, jos varmistaja ei keskity osaansa jne. Kuoleman ilmenemisen tapa kiipeilyssä on siis sen *potentiaalista läsnäoloa*. Se on olennainen mahdollisuus, ei muuta.

Tässä mielessä *mahdollinen* hengenvaara on se perspektiivi, josta käsin kaikki toiminta selittyy. (Mahdollinen loukkaantumisen vaara.)

Kuoleman asettaessa toiminnalle perspektiivin yksinkertaisen solmun tekemisestä tulee äärimmäisen merkitsevä tapahtuma. Solmut on opeteltava tekemään huolella, ankkurit on asetettava tukevasti, koska tekemiseni varaan asetan sitten oman elämäni ja ystävienikin elämän.

Tässä perspektiivissä kaikki kiipeilyyn liittyvä tekeminen on äärimmäisen keskittyntä, läsnäolevaa. On oltava täydellisesti läsnä tekemisessä, koska huolimattomuutta ei voi sallia.

Tämä tekemiseen keskittyminen tuo kiipeilyn lähelle japanilaisia zen-pohjaisia kamppailutaitoja. Kaikissa niissä on läsnäolemisen, huolellisen keskittymisen, meditaation elementti. (11) Tämä elementti tuo ihmisen lähelle itseään. Hän ikään kuin pakottaa itsensä katsomaan itseään läheltä. Hän ei voi karata haaveidensa ja mielikuviansa maailmaan vaan hänen on tultava eräällä tavalla

kokonaiseksi, otettava se paikka, jossa hän sillä hetkellä elämäänsä elää. Otettava se omaksi voimalla, jollaista hyvin harvoin on mahdollista kokea.

Tämä itsensä katsomisen tai **itsensä tutkimisen** elementti liittyy itse asiassa kaikkiin kiipeilyn vaiheisiin ja kokemuksen tasoihin. Esimerkiksi: Ottaessaan pelon hallintaansa kiipeilijä joutuu katsomaan pelkoaan läheltä ja tutkimaan, onko hänessä sitä sisäistä voimaa, jota tällainen pelon voittaminen edellyttää. Jos hän ei löydä sitä itsestään, hän joutuu enemmän käyttämään hyväkseen tahdonvoimaansa. Hän siis joutuu tutkimaan tunteitaan ja niiden hallitsemisen mahdollisuutta. Hän joutuu tutkimaan tahdonvoimansa lujutusta ja mahdollisuutta sen voimistamiseen. Ottaessaan pelkonsa hallintaansa hän joutuu tyhjentämään mielensä ja tutustumaan sisäiseen hiljaisuuteensa.

Kiivetessäni ystäväni varmistaa käyden toisesta päästä turvallisuuteni. On useita tapoja kiivetä ja järjestää kiipeilijän turvallisuus. Kiipeilijä voi kiivetessään asettaa itse kallioon hakoja ja muita välineitä ja kiinnittää köytensä niihin tai hän voi kiivetä jo valmiiksi ankkuroidussa köydessä. Mutta köyden toisessa päässä on kiinni aina **toinen ihminen**. Tämä toinen seuraa kiipeämistäni ja pitää köyden sopivan kireällä ja jos putoan, toimii itse vastapainona, jolloin putoamismatkani jää lyhyeksi.

Kiipeämisessä täydellinen luottamus toiseen ihmiseen on jälleen äärimmäisen paljasta. Myös jokapäiväisessä elämässämme joudumme luottamaan muihin ihmisiin, mutta emme samalla tavalla emmekä useasti ole siitä edes tietoisia. Luotamme linja-autokuskeihin, lentäjiin, atomivoimaloiden insinööreihin jne. Nämä ihmiset jäävät meille yleensä kasvottomiksi toisiksi, joihin meillä ei ole mitään suhdetta, vaikka annamme henkemme heidän käsiinsä. Samoin he, joihin joudumme tällä tavoin luottamaan, tuskin koskaan ajattelevat meitä tai vastuutaan tehtävissään.

Kiipeilyssä toinen, johon luotamme ei ole kasvoton, päinvastoin. Kiipeilijä ja varmistaja ovat omalaatuisen paljaassa suhteessa köyden yhdistämänä. Varmistaja tuntee vastuunsa ja hänen on toimittava sen luottamuksen arvoisesti, jota hänelle osoitetaan. Kiipeilyköysi on omalaatuinen, äärimmäisen vakava kahden ihmisen välinen side, jossa keskinäinen luottamus, vastuu, vapaus valita myös toisen puolesta jne. kietoutuu vaikeasti analysoitavaksi punokseksi.

Kiipeilijän suhde Luontoon on luontosuhde isolla L-kirjaimella. Kiipeilytapahtuma on riippuvainen säätilasta, siihen vaikuttaa kallion kivilaatu, seinämän muoto, sen halkeamat, katot jne. Aivan kuten itseään tai toista kiipeilijä joutuu kokemaan myös luonnon hyvin läheltä. Kiivetessä hän tulee yhdeksi kallion halkeamien kanssa. Hänen koettu kehonsa laajenee ja sen rajat hämärtyvät. Köysi ja välineet tulevat osaksi häntä; kun hän kokee varmistajan kiristävän köyttä, hän tuntee sen heti varmuutena seuraavissa otteissaan; kun hän huomaa kallion olevan paikoitellen kosteaa, hänen otetuntumansa tulee epävarmemmaksi; vaikean paikan kohdatessaan hän etsii kalliosta helpompaa reittiä, sillä hän tietää että kallion läpi ei pääse, se on kierrettävä; kun hänen kämmentyvensä isku synnyttää kalliosta omalaatuisen onton äänen, hän tietää että sitä otetta ei pidä ottaa; kun hän tuntee auringon lämmön selässään ja kivessä kämmentensä alla, hän voi tuntea omalaatuista iloa, jonka täytenä virtaava elämä synnyttää.

Luonnon kokeminen onkin kiipeilijälle kaikessa läsnä olevan **elämän** kokemista. Itse asiassa koko kiipeilykokemus kaikkine puolineen, joista edellä olen kuvannut joitakin, kiteytyy sähköiseksi kokemukseksi elämästä, joka virtaa minusta läpi. Tämä kokemus ei ole läsnä vain kallion seinämällä tai leirivalkealla kallion juurella. Se on kokemus jota keho kantaa mukanaan pitkään, jopa useita päiviä. Olen kuvannut sitä sähköiseksi kokemukseksi siksi, että kiipeilyn jälkeen, joskus vielä usean päivän jälkeen voi tuntea kehossaan intensiivisen elämän virran, sisäisen värinän, joka

sykkii sormenpäissä ja saa näkemään saman elämän jonka koen itsessäni, virtaavan läpi kaikessa ympärilläni.

Tämä elämän virta kumpuaa jostakin, joka jää meille salaisuudeksi, mysteeriksi, **transsendentiksi**, mutta jolla on voima asettaa merkityksiä kaikelle muulle. Tällä tasolla kiipeily lähestyy jälleen zen-harjoitusta, jota monasti luonnehditaan yksinkertaisesti vain - elämäksi.

KIRJALLISUUS:

Heidegger, Martin: Sein und Zeit. Max Niemeyer Verlag: Tübingen 1986.

Jaspers, Karl: Johdatus filosofiaan. Otava: Helsinki 1970.

- " - : Philosophy, Volume 1. Tr. by E.B. Ashton. The University of Chicago Press: Chicago 1969.

Kauppi, Raili: Karl Jaspers: Minä ja maailma. Teoksessa: *Fenomenologeja. Maailma minussa - minä maailmassa*. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta Vol I. 1989.

Klemola, Timo: Liikunta tienä kohti varsinaista itseä. TAJU: Tampere 1995.

- " - : Zen-karate. Otava: Helsinki 1997.

Natri, Tommi: *Oma liikuntakokemus liikunnanfilosofian lähtökohtana*. Julkaisematon pro-gradu. Tampereen yliopisto. Matemaattisten tieteiden laitos 1994.

Sartre, Jean-Paul: Being and Nothingness. Washington Square Press: New York, London ym. 1966.

Spiegelberg, Herbert: Doing Phenomenology. Nijhoff: The Hague 1975.

VIITTEET:

1 Artikkelin perustuu 23.3.1992 Tampereen pääkirjastossa pitämäni esitelmään "Oma kokemus liikunnanfilosofian lähtökohtana".

2 Ks. kiipeilyn perusteellisempi fenomenologinen kuvaus: Natri 1994.

3Ks. fenomenologisesta metodista Spiegelberg 1975 s. 54-71. Käytän tässä artikkelissa Spiegelbergin esittämän kuvauksen seuraavia vaiheita: 1. "deskriptiivinen fenomenologia"; 2. "olemusten fenomenologia" ja 6. "hermeneuttinen fenomenologia".

4Heidegger 1986, s 175-180.

5Sartre 1966, s.86-116.

6Jaspers 1969, s. 93.

7Kauppi 1989, s. 28. Jaspers 1969, s.92-93.

8Jaspers 1970, s. 26-27.

9Ks. Heideggerin "varsinaisen" ja "epävarsinaisen" olemisen käsitteistä ja siitä, miten ne voidaan liittää liikunnan eri projekteihin Klemola 1995.

10Ks. Klemola 1995, s. 42 kehon "laajentumisen ideasta".

11Ks. tästä "itsen projektien" piirteestä: Klemola 1995, s. 94-115. Ks. myös Klemola 1997, s. 262-276 ulkoisesta muodosta mielen harjoituksen kohteena.